

Fyrtiotredje årgången · april 1966 · häfte 4

Allmän redaktion:

med. lic. E. Husmark, redaktör och ansvarig utgivare
med. lic. Per Chr. Jersild
fru Brita Bahrton

Vetenskaplig redaktion:

Prof. Gunnar Lindgren, Lund
prof. Ragnar Berfenstam, Uppsala
prof. Gunnar Inghe, Stockholm
prof. Bengt Lindegård, Göteborg

Villagatan 5, Stockholm Ö. Tfn 08-23 00 50 (vx).
Postgiro 11 79.

Återgivande helt eller delvis av originalartiklar ur
smt utan angivande av källan förbjudes.

Arbetsvetenskap i utveckling

I pressens olycksfallsreferat diskuteras allt oftare "den mänskliga faktorn" som avgörande orsaksmoment. Detta hänger samman med att tekniken har nått en allt högre grad av utveckling och att tekniska brister därför blir alltmer sällsynta. I jämförelse med denna lavinartade utveckling är människans prestationsförmåga på olika områden praktiskt taget stationär. En viss förbättring kan ernås genom urval och speciell träning, men möjligheterna är begränsade. De vinster i säkerhet och ökad produktion, som kan ernås med fortsatt teknisk utveckling blir relativt sett allt mindre om människan saknar möjlighet att utnyttja dem. Man konstruerar nu så snabba flygplan att även en väl tränad pilot inte hinner manövrera dem, så vida han ej får speciella apparater till sin hjälp. I fortsättningen måste man försöka studera och utveckla ändamålsenliga relationer mellan människa och maskin, så att de avancerade tekniska möjligheterna kan utnyttjas i så stor utsträckning som möjligt.

Dessa förhållanden har under de senaste åren medfört ett starkt ökat intresse för arbetsvetenskap i olika former. Inrättandet av forskningsrådets nämnd för arbetsvetenskap är ett av exemplen härpå. Denna nämnd har till uppgift att registrera forskningsprojekt inom arbetsvetenskapen, prioritera olika forskningsområden samt ta initiativ till ny forskning. Genom konferenser och litteraturöversikter skall rådet verka för att de vetenskapliga rönen omsättes i praktiskt arbete.

Ett annat led i utvecklingen är tillkomsten av Arbetsmedicinska institutet i Stockholm, som enligt en nyligen avgiven proposition skall inrättas fr.o.m. den

1 juli i år. Detta innebär att yrkesmedicinska avdelningen vid Folkhälsan samt yrkesmedicinska centralen och yrkesdermatologiska kliniken vid Karolinska sjukhuset sammanförs med arbetsfysiologiska institutet till en organisatorisk enhet. Forsknings- och utvecklingsarbete skall höra till institutets huvuduppgifter liksom konsultverksamhet. Vidareutbildning av läkare och tekniker ingår också i uppgifterna.

Representanter för svensk industri och svenskt näringsliv har upprepade gånger framhåvt behovet av personal med kunskaper inom arbetsvetenskaperna. Detta innebär nya krav på den tekniska utbildningen. En kommitté vid tekniska högskolan i Stockholm, den s.k. "ergonomi"-kommittén, har för detta ändamål föreslagit en arbetsvetenskaplig sektion inom den tekniska fakulteten. Hörnpelarna i denna sektion skall utgöras av professurer i ämnena "psykologi och arbetsledning" samt "ergonomi"¹.

Ämnet "industriell psykologi och arbetsledning" berör den personliga miljöns uppbyggande inom arbetslivet och människans anpassning till de industriella förhållandena. Hit hör kunskap om företaget som socialt system, personalpolitik och rekryteringsfrågor, informations- och utbildningsfrågor, arbetsledningspsykologi samt analys av yrkeskrav och personliga förutsättningar. Det är således en tvärvetenskap mellan psykologi och teknik.

"Ergonomi" berör den maskinella apparaturens anpassning till människan. Vilka kunskapsområden, som skall infattas i ämnet är mer problematiskt än vad beträffar den industriella psykologin. Att människans prestationsförmåga både generellt och med individuella avvikelser måste stå i centrum av intresset är klart. Hit hör t.ex. antropometri, rörelsefysiologi, industrihygien, arbetsfysiologi och stressfysiologi. Stora kunskapsområden hämtas vidare från psykologin, särskilt perceptions- och inlärningspsykologin.

En förbättrad anpassning mellan människa och miljö torde vara en grundförutsättning för fortsatt ekonomisk utveckling men dessutom ha ett betydande egenvärde. Den förebyggande medicinen, både vad gäller somatisk och psykisk sjukdom har också viktiga vinster att göra här. Det är därför utomordentligt värdefullt att dessa ämnen kommer att ingå i civilingenjörernas utbildning. Det är emellertid en allvarlig brist i utredningen att de föreslagna professurerna ej ställs i relation till utvecklingen inom arbetsvetenskapen över huvud taget i landet. Ej heller belyses de svårlösta frågorna om hur integrering av kunskapsmoment från olika områden skall ske. Ett nära samarbete mellan olika fakulteter och sektioner, tekniska, samhällsvetenskapliga och medicinska, borde vara en självklar utgångspunkt. Denna har dock ej alls diskuterats i utredningen.

¹ Ergonomikommittén vid Tekniska högskolan i Stockholm (stencil): "Utredning om och förslag till vidgad utbildning och forskning inom ämnena industriell psykologi och arbetsledning samt ergonomi".